

præcise i forhold til de lokale forhold. Det behøver ikke at gøre dem mindre interessante for en større læserkreds. Konflikterne vil jo altid indeholde almene og specifikke træk og begge dele er nødvendige for at forstå hvordan og hvorfor livet leves, som det gør i de forskellige lokaliteter. Jeg vil i den forbindelse gøre opmærksom på et ganske godt stykke, nemlig »To byer i Odsherred« fra Socialforskningsinstituttet 1975, som var et forstudie til et større og mere generelt projekt om småbyer i landdistrikterne, i hvis endelige rapport dynamikken mellem grænser og muligheder i lokalsamfundet var opløst til fordel for en opsplittet behandling af forskellige livssammenhænge på tværs af de lokale samfund¹⁶. I forstudiet har man derimod mulighederne for at se forskellene mellem to lokalsamfund og konflikterne mellem forskellige grupper inden for lokalsamfundet. Paradoksalt nok bliver livsformsanalyserne måske af størst generel interesse, når de bliver solidt forankret i specifikke lokalhistoriske forhold, hvad enten det gælder Stoholm eller Skive i Salling, Hørning eller Rodskov i Østjylland. Hvis ikke byplanlægger, bibliotekar eller folkeskolelærer har den lokale historie med alle dens dramaer et eller andet sted i baghovedet, kan den pågældende komme gruelig galt afsted på trods af god vilje og besiddelse af generel viden om livsformer.

Per Deskov:

Dansk historisk bibliografi

Dansk historisk bibliografi – DHB – er uomtvisteligt kolossen i dansk fagbibliografi. Det har den været, siden de to bibliotekarer og historikere Balder Erichsen og Alfred Krarup efter mange års indsamlings- og redaktionsarbejde i slutningen af 1. verdenskrig og i ef-

terkrigsårene kunne lade de tre grundlæggende mammutbind se dagens lys. Den blev det ikke mindre, efter at arkivaren og historikeren Henry Bruun i 1974 havde sluttet udgivelsen af de seks bind, der dækker perioden 1913–1942. Et syvende bind for perioden 1943–1947 udkom allerede i 1956.

I årene 1972–1974 udkom tre historiske årsbibliografier med stof fra årene 1967, 1968 og 1969 – og her i 1986 har vi så fået et treårsbind for perioden 1974–1976¹.

Disse årstal afspejler ikke blot den lange drægtighedstid, der som regel går forud for fremkomsten af så omfattende bibliografiske arbejder, men også de næsten uovervindelige vanskeligheder ved at holde kontinuiteten og tillige den kendsgerning at planlægningen bag storværket fra tid til anden har været udsat for nedsmeltning. Det er kun beundring værd at menneskers tro og idealisme i skiftende generationer – trods skuffelser og tilbageslag – har kunnet realisere de bind, vi i dag har stående side om side på hylden.

Daværende lektor ved Danmarks Biblioteksskole Erland Kolding Nielsen nævnte i 1974 i en afhandling om DHB i serien »Danske opslagsværker«, at DHBs lakune 1948–1966 ville blive dækket af ham i samarbejde med førstebibliotekar Karl Evald Kristensen. Forordet til det nye treårsbind omtaler ikke denne plan om lakunens udfyldning. Derimod ser det efter forordet ud til at den mindre lakune 1970–1973 vil blive fyldt. Et fireårsbind stilles i udsigt.

At indholdet i bindene i tidens løb er udvalgt og ordnet ud fra forskellige holdninger og grundideer følger umiddelbart af værkets tilblivelsesproces. Viden herom er af væsentlig betydning for den faghistoriker, der skal bruge DHB som forskningsindgang. Det er imidlertid også et forhold, den historisk interesserede amatør til enhver tid bør have i

16. Gunnar Viby Mogensen m.fl.: To byer i Odsherred. Socialforskningsinstituttets meddelelse nr. 12. 1975 og Gunnar Viby Mogensen m.fl.: Småbyer i landdistrikter. Socialforskningsinstituttets publikation nr. 86. 1979.

1. *Dansk historisk bibliografi 1974–1976*. Udgivet af Den Danske Historiske Forening og Dansk Historisk Fællesforening i samarbejde med Det Kgl. Bibliotek; ved Ann R. Welling og Erland Kolding Nielsen. – Kbh. (Rigsdagsgården 9, 1218 K): Dansk Historisk Fællesforening, Rigsarkivet, 1986. 516 sider. Medlemspris kr. 226,30, bogladepris kr. 323,00.

sinde, når DHB bruges til litteratursøgning.

Det har stedse været karakteristisk for DHB at begrebet historie her bliver tolket i så bred betydning at DHB ikke blot søger at dække den politiske, økonomiske og sociale historie, men også kulturhistorien i videste forstand. Enhver vil kunne overbevise sig herom ved et gennemsyn af værkets indholdsfortegnelse – det vigtigste indgangsinstrument til indkredsning af et historisk emne – der med variationer, der har deres udspring i forskellige redaktørers opfattelse og i virkelighedens brogede verden, går igen fra bind til bind i genkendelig skikkelse.

Denne tilsigtede bredde i valg af stof gør DHB brugbar i så uendeligt mange sammenhænge langt ud over faghistorikernes lærde kreds og måske til den danske fagbibliografi, der efterhånden er blevet mest kendt af lægfolk, men er selvsagt også en stærkt medvirkende årsag til besværet med at få den fremstillet og udgivet. Det kan være rimeligt og muligvis indiskutabelt at få de eksisterende to lakuner i værket dækket i samme grad som de foreliggende bind gør det, men det må være et kardinalsprogsproblem ved en drøftelse af værkets fremtid for tiden efter 1976, om man ikke – på trods af kommende tiders elektroniske perspektiver for litteratursøgning – burde overveje at indsnævre DHBs dækningsfelt til historie i en mere eksakt forstand.

DHB er jo i sin tid bevidst grundlagt som et led af den danske nationalbibliografi. Erichsen og Krarup udgav deres fortegnelse »i tilslutning til Bibliotheca Danica«, forgængerens til Dansk bogfortegnelse. Derfor kan man i DHB finde en række småtryk, der ikke altid genfindes i bogfortegnelsen, samt et antal tidsskriftartikler, der for en dels vedkommende ikke også kan slås op i de almene danske fortegnelser over tidsskriftartikler.

Det er indlysende værdifuldt at DHN på den måde supplerer andre dele af vores nationalbibliografi. Samtidig vil den nødvendigvis i nogen grad overlape registreringen i bogfortegnelse og artikelindeks, ligesom den selv i øvrigt overlappes af andre fagbibliografier. Nordicom: bibliografi over nordisk massekommunikationslitteratur begyndte at ud-

komme i 1975 og dækker dansk presse- og mediehistorie, Nordisk bibliografi for folkelivsforskere har siden 1969/70 registreret dansk litteratur om etnologi og folkemindevidenskab, Nordic archaeological abstracts siden 1974 dansk arkæologisk materiale og atter andre løbende bibliografier registrerer dansk litteraturhistorie, marinehistorie, kunsthistorie m. v. Dobbeltregistreringen, helt eller delvist, står altså i fuldt flor. Nævnes kan også at Dansk artikelindeks siden reorganiseringen i 1970'erne kraftigt har udvidet sin registrering af dansk artikelstof og at rækken af amtsbind i Dansk lokalbibliografi – om end langsomt – bliver længere og længere.

Det er som om disse kendsgerninger går for sporløst hen over DHB. DHB må på en mere hensigtsmæssig måde end hidtil bibliografisk kunne koordineres med andre eksisterende litteraturfortegnelser, løbende som retrospektive, og endda bevare en værdi som selvstændig bibliografi både for faghistorikeren og for den historisk interesserede og arbejdende amatør. Til gengæld for en strammere selektion af stoffet kunne man forestille sig at indførslerne i DHB blev annoterede og dermed mere brugbare og effektive for både forsker og amatør, samt at udenlandsk stof om dansk historie i langt højere grad blev registreret.

DHB 1974–1976 har et nødtørftigt forord. En indledning, der gør rede for værkets systematik, kriterier og bibliografisk metode, mangler ganske. Nogle få linier i forordet nævner en enkelt ændring i registreringsdækningsgrad og oprettelsen af et par nye emnegrupper – uden at man føler sig sikker på at de nævnte er de eneste. »Derudover er de hidtidige retningslinier stort set blevet fulgt –«, hedder det lakonisk i forordet.

Med al ære og respekt for de glørværdige traditioner er det måske netop grundskavanken ved DHB, at man for mekanisk fortsætter derudaf.

Selv om man ikke i denne omgang måtte have haft mulighederne for radikale ændringer af værkets karakter og omfang, var der dog altid adgang til mindre forbedringer, der kunne have lettet brugen og benytterens overblik over materialet.

Konsekvens i præsentation af stoffet er ikke altid umiddelbart iøjnefaldende. Hvor er den fx henne i afsnittet »Arkæologiske vidnesbyrd« (numrene 298–331)? Indførslerne er ikke ordnet alfabetisk, hverken efter forfatter, kildens titel eller fundlokalitet og heller ikke kronologisk efter kildens alder. Tilsyneladende står de hulter til bulter.

DHB henviser også i de enkelte afsnit til bibliografisk materiale, som er udkommet i perioden. Også i disse henvisninger savnes konsekvens ved præsentation af henvisningerne. Snart er de samlet i et eget underafsnit, snart er de det ikke. Eksempler på side 61 (nummer 605–07) og side 74 (nummer 794–95). Somme tider står henvisningerne til bibliografisk materiale først i et afsnit, selv om de ikke altid står i et eget underafsnit, men de gør det ikke altid. De kan helt uventet dukke op et eller andet sted i et afsnit, eksempelvis som numrene 819 eller 925.

Man kan altid diskutere, hvor i afsnittene man foretrækker henvisningerne til bibliografisk materiale placeret, men det fremmer overskueligheden for benytteren, hvis redaktionen før publiceringen har bestemt sig til en ensartet placering hele vejen igennem, og endnu bedre hvis man også har tanke for typografisk at fremhæve disse meget vigtige henvisninger, som kan føre videre til andet bibliografisk materiale end DHB selv.

Henvisningssystemet kan også være mangelfuldt. I afsnittet »Danmarks topografi. Nørrejylland. Købstæder« henvises under Esbjerg – hvor der kun er 1 indførsel – også til nummer 123. Godt nok – men der henvises ikke til fx numrene 2257, 3142 og 3161. Det kunne skyldes pur og ærlig uvidenhed til Esbjerg-forhold hos kompilatoren eller mangel på tid ved den primære registrering, men i hvert fald i de to af tilfældene indgår ordet Esbjerg i den registrerede publikations titel.

Et andet eksempel af samme art: I afsnittet »Personalhistorie« ses to indførsler under kunstnernavnet Johan Thomas Lundbye – men der er ingen henvisning herfra til fx nummer 3579 i afsnittet »Danmarks topografi. Sjælland. Købstæder«, hvor en af indførslerne også burde ses af den Lundbye-interesserede.

Groft mangelfuld registrering forekommer også. Eksempel herpå er afsnittet »Kunstsamlinger –« (numrene 2592–2606). Her registreres bl.a. kataloger fra kunstmuseer – men fire større kataloger fra museer i Esbjerg, Skagen, Maribo og Sorø mangler, og det er omkring halvdelen af, hvad man burde have kunnet finde i dette afsnit.

De nævnte mangler er tilfældige fund ved stikprøver. Hvor mange flere ville kunne afsløres ved en systematisk kulegravning? Og hvad betyder det for trygheden ved omgang med DHB?

Det ville så i øvrigt være brugervenligt – især for dem, der får DHB i hånden for første gang og ikke har en udviklet sans for bibliografiske finurligheder – hvis man i de enkelte afsnit, hvor det var relevant, i det mindste ved en henvisende note gjorde opmærksom på at afsnittet ikke dækkede alt, hvad det umiddelbart gav sig ud for. I det store afsnit »Personalhistorie« savnes fx indledningsvis en note, der fortæller at faglig personalhistorie ikke findes her, men skal søges i de afsnit spredt ud over hele værket, hvor litteratur om den biografereades erhverv i øvrigt er registreret. Endnu bedre ville det selvfølgelig være, hvis selve personnavnet blev nævnt i afsnittet »Personalhistorie« på sin rette plads med en henvisning til det løbenummer andetsteds i DHB, hvor indførslen om den biograferede fandtes.

Lad det i en kortere anmeldelse som denne være nok med disse spredte eksempler på besynderligheder og mangler, der kan findes i DHB 1974–1976.

Enhver, der i en årrække har haft med brug – og eventuelt fremstilling – af bibliografier at gøre, er klar over, hvor umådelig svært det er at undgå faldgruber på dette område. Den perfekte bibliografi betragtes som et uopnåeligt ideal.

Hverken denne overbevisning eller den respekt, der under alle omstændigheder kan tilmåles DHB, må imidlertid hindre at denne klassiker inden for dansk fagbibliografi gøres til genstand for en fornyet principiel drøftelse af dens struktur, systematik, selektion, indhold, hele indretning og udgivelsesrytme. Dansk fagbibliografi i bred forstand har så få

kræfter og så sparsom en økonomi til sin rådighed at vi ikke må sløse mere end højst nødvendigt med vores indsats.

Biblioteksloven fra 1984 har bragt nationalbibliografien på finansloven. Et nyt regelsæt for nationalbibliografiens økonomi, styring og produktion er under udarbejdelse. Helhedssynspunkterne må nu pudses op. Til det formål har man fået et nyt organ, et nationalbibliografisk råd.

Det turde være et oplagt arbejdsemne for rådet – i et samarbejde med Den Danske Historiske Forening og Dansk Historisk Fællesforening – at få DHB på dagsordenen. Dansk fagbibliografi – herunder DHB – trænger til en helhedsløsning, og DHB fortjener en fremtid, der står mål med dens fortid.

Bjarne Stoklund:

Gensyn med Pebringegården

Med store arkæologiske udgravninger og andre mere omfattende museale undersøgelsesprojekter går det ofte sådan, at publiceringen må vente, indtil den travle forsker finder tid dertil i sit otium, og i mange tilfælde kommer den endelige publikation så aldrig. Med Axel Steensbergs projekter er det gået anderledes. Efter sin tidlige afgang som professor har han ikke blot taget nye opgaver op og afsluttet dem, men han er også vendt tilbage til de store foretagender, som han satte igang som museumsmand, og har publiceret resultaterne. Først kom bindene om landsbyudgravningerne i Store Valby, så fulgte i to omgange det store værk om agersystemerne og bebyggelsen ved Borup Ris, og nu er Steensberg – i sin alders 80. år – vendt tilbage til ét af sine udgangspunkter, til undersøgelserne af den gård i Pebringe, som i 1939 blev flyttet til Frilandsmuseet i Sorgenfri.¹

I mellemkrigsårene blev Dansk Folkemu-

seum inkorporeret i det nyordnede Nationalmuseum som dettes 3. afdeling med ansvaret for bonde- og borgerkultur i tiden efter 1660. I 30'erne var afdelingens kræfter næsten helt bundet til opgaverne med at supplere og nyopstille samlingerne i Prinsens Palais, men da denne opgave kort før 2. verdenskrig var afsluttet, stod man parat til at intensivere forskningen af ikke mindst bondekulturen, som længe havde indtaget en central rolle i museets arbejdsprogram. Den drivende kraft i disse planer var den alsidige og idérige museumsmand, Kai Uldall, som sørgede for, at to unge lovende forskere i disse år blev knyttet til Dansk Folkemuseum. Det var filologen Svend Jespersen, som på baggrund af sine erfaringer med dialektalt indsamlingsarbejde skulle organisere en spørgelisteindsamling af skriftligt materiale til belysning af dansk bondekultur, det der blev til Nationalmuseets Etnologiske Undersøgelser (NEU), og det var historikeren og geografen Axel Steensberg, der som assistent hos Gudmund Hatt var trænet i arkæologiske undersøgelser af hustomter. Hans opgave blev det bl.a. at foretage udgravninger under de bygninger, som blev overflyttet til Frilandsmuseet, for på den måde at skaffe materiale til belysning af bondegårdens udviklingshistorie.

I 40'erne og 50'erne var begge de to nyanstattede museumsinspektører optaget af studier af den danske bondegårds historie: Steensberg med udgangspunkt i udgravningerne, Jespersen på basis af omfattende arkivstudier. Steensberg lagde sine resultater hurtigt frem og kom på den måde til at præge den almindelige opfattelse på dette område. Sven Jespersen var overordentlig kritisk, ikke blot mod andre, men i høj grad også mod sig selv, og han nåede før sin alt for tidlige død i 1958 kun at fremlægge sine resultater i nogle få tidsskrift- og leksikonartikler.

Samme år som Steensberg blev ansat som inspektør ved Dansk Folkemuseum (1938), blev en gammel firelænget sjællandsk bondegård fra Pebringe ved Karise erhvervet til

1. Axel Steensberg: Pebringegården. Folk og dagværk fra oldtid til nutid. Wormianum 1986. 96 s. ill. Kr. 164,-.